

نامه سپنوزا به خدا

تتبع ونگارش: ناهید علومی

مقدمه:

برنامه شماره 943 به نام " هنداره – پنداره"، که "هنداره" به زبان پشتو "آيينه" و "پنداره" به زبان دری به معنی "اندیشه و تفکر" است. به شام 28 سپتمبر 2023 از راديو تلویزیون وطن نشر و برودکاست گردید.

این برنامه تحت عنوان " نامه از خدا" با گرداننده گی اینجانب و حضور دوکتور زمان ستانیزی پروفیسر الهیات و عرفان در پوهنتون مطالعات پسفیکیا - کلیفورنیا ای امریکا و معاون حرکت گفتمان ملی افغانستان برگزار و به شکل شیر و شکر (پشتو و دری) پیش برده شد. در این برنامه که بصورت لایف بیننده گان فراوان داشت و در 48 ساعت تا نگارش این سطر ها حد اقل (2000) تن از داخل و خارج افغانستان بیننده داشت. در این برنامه ضمن توضیحات علمی و آرایه مثال های جالب و پاسخ به پرسشهای علاقمندان از نامه سپنوزا به خدا یاد شده و استاد آنرا به خوانش گرفت. در کنار معرفی مختصر سپنوزا میخوایم این نامه را به زبان پشتو با خواننده نشریه گفتمان شریک سازم..

سپنوزا څوک وه؟

سپنوزا په اصل کی یهود او د هالنډ نامتو فیلسوف، چي بشپړه نوم یې باروخ سپنوزا Baruch Spinoza وه. د نوامبر پر 24 کال 1632 د امستر دام ښار کی زیږیدلی دی. دمړیني نیټه یې د فبروری په 21 کال 1677م باند ؤ، چي په لایډن ښار کی اوس ښخ دی. سپنوزا د آزاد فکر د فلسفې مخکښ فیلسوف وه چي نړۍ ته یې تغییر ورکړ. په اروپا کی تر 14 پېړی پوري دغلامی، فیودالی، دیکتاتوری او دکلیسا خودسری زمانه وه. دعلم دپرمختگ و مخ ته دکلیسا تندروه قوانین خنډ وه. خو داروپا دتولیدي رشدپه بدل کی فیودالی نظامونوخیل ځای

يوې پرمختللي پړاو سرمايداری ته پريښود. چه په دې باب د آزاد فکر دمفکورې فيلسوف سپنوزادخپل هيواد هالنډ او اروپا دپاره دپام وړ خدمتونه کړی دی.

کال 1579م د خپلواکي څخه وروسته هالنډ په نړۍ کې لومړی هيواد ؤ. چه دفيودالي جرړې ويستې او سرمايداري انقلاب يې بری ته ورسول. او دآزاد فکرمفکوره يې عملي کړه. هالنډ چه يو وخت دهسپانيا مستعمره او د 17 ولايتونو له جمله څخه وه. او په 1579م کال کې خپله آزادي ترلاسه کړه. دغه وخت هالنډ ديوه ديکتاتور دوهم فليپ په لاس کې ؤه.

هغه چه يو متعصب کاتولیک وه د 1556م څخه تر 1648م پوري ځان يو نړيوال شخصيت گانه. دهالنډ هيواد په همدغه وخت کې دنړۍ په کچه يو پرمخ تللی هيواد ؤ. دهمدغه اقتصادي پرمختگ سره د آزاد فکر مفکوره دهغه وخت دسترفيلسوف سپنوزا ظهور کړل. دکليسا په مقابل کې لومړی يو 200 کسيزه ټولنه داشرافو له خوا جوړه کړه، او په هيواد کې دنوی تحولاتو دپاره لاره پرا نيستل سوه. دآزادفکر د فلسفې پلويانو د اولسم پيړۍ په درشل کې د بورژوازي د پرمختگ دپاره زمينه برابره کړه، فيودالي اړيکي، دکليسا خودسری يې کنترول کړه. مطلقه شاهي دولتونه په مشروطه شاهي دولتو تبديل سوه. دښځو کار او فعاليت په هالنډ کې قانوني وگرځيده. او دهالنډ اجتماعي حالات په ډيره چټکتيا پرمخ ولاړه، چه دهمدغه پرمختگ سره جوخت په انگلستان کې هم بورژوازي انقلاب د 1660 کلونو په شاه وخواه کې رامنځته سو.

په انگلستان کې هم په همدغه ډول علم دکليسا ترستم لاندی وو. علم دکليسا ترسرحد نه سواي تيريدای. دغه بورژوازي اقتصادي مناسبات وه چي کلیسا او مذهب يې تر قانون لاندې راوستی. او په 1662م کال کې دلندن د علومو شاهي ټولنه جوړه سوه. آزاد فکر او علم خپله لاره دمذهب او کلیسا څخه بيله کړه. همدغسي بيا په 1666م کال په فرانسه کې هم د علومو اکاډمي جوړه او په ټوله اروپا کې دانسان دوستی فلسفه را منځته سوه. او په ادبياتو کې آزاد بحثونه او دکلاسيکو ادبياتو ځای رومانتيکو ادبياتو ونيوه، او تردې وروسته بيا جان لاک - ولتر - منتيکو او ژان ژاک روسو دغه لړۍ او مبارزه مخ ته بوتلل. دفيوداليزم او کلیسا دماتي څخه وروسته علم په برياليتوب پرمخ ولاړی. او په 1776م کال کې دفکر د آزادۍ څخه په گټه اخيستلو سره امريکا هم داروپاي هيوادونو څخه خپله خپلواکي ترلاسه کړه. په نړۍ کې ديکتاتوري ټولني مطلقه شاهي نظامونو خپل ځای پارلماني او جمهوري سيستمونو ته پريښود. چي دغه ټوله د سپنوزا آزاد فکر له برکته وه.

باروخ سپنوزا Baruch Spinoza

برميگرديم به داستان نامه های به خدا و نامه های از خدا که استاد زمان ستانيزی نیز به آن اشاره ها

وتوضیحاتی داشتند:

البرت اینشتاین در زمان سخنرانیهای متعدد در پوهنتونهای ایالات متحده امریکا سؤالی بیشتر از همه و به تکرار از او پرسیده میشد این بود :

"آیا به خدا اعتقاد دارین؟"

اینشتاین در جواب می گفت:

"من به خدای سپینوزا ایمان دارم."

باروخ دو سپینوزا فیلسوف هالندی، به همراه دکارت، از بزرگترین متفکرین فلسفه قرن 17 بود. نامه سپینوزا را استاد ستانیزی به خوانش گرفت:

دوکتور زمان استانیزی

سپینوزا می گفت: خدا می گوید:

دست از دعا بردار.

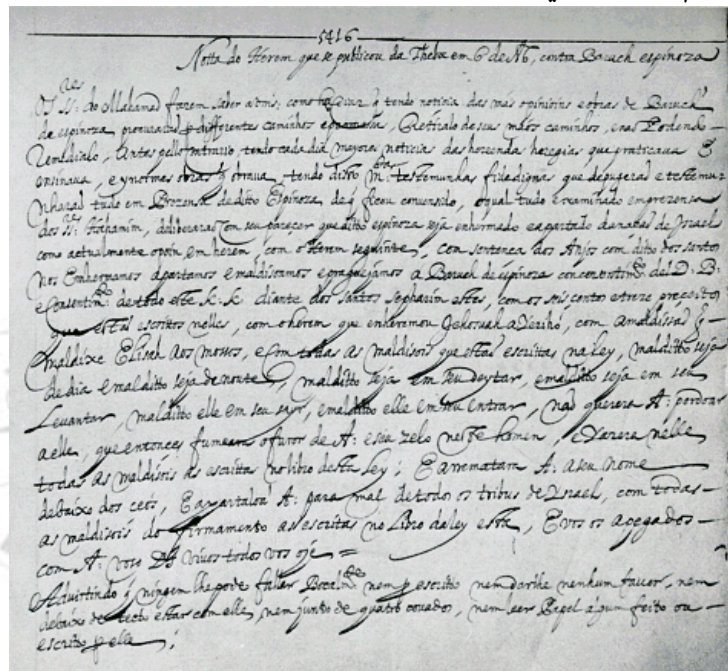
کاری که من می خواهم انجام دهی، این است که از زنده گی لذت ببری. من از تو می خواهم آواز بخوانی و از همه چیزهایی که برای تو ساخته ام لذت ببری. دیگر از رفتن به آن معابد تاریک و سرد که خودت ساخته ای دست بردار و نگو آنجا خانه خداست. خانه من در کوه ها، جنگل ها، رودخانه ها، دریاچه ها و سواحل است.

من در همه جا با تو زنده گی می کنم و عشق خود را به تو ابراز می کنم. از سرزنش خود در زنده گی دست بردار. من هرگز به تو نمی گویم مشکلی داری یا گناهکار هستی.

مرا به خاطر هر آنچه باور تو را برانگیخته سرزنش نکن. اگر نمی توانی مرا در طلوع آفتاب، در منظره، در نگاه دوستان یا در چشمان پسرت یا ذره ذره وجودت دریابی... در هیچ کتابی پیدا نخواهی کرد!

دیگر از من نپرس که چگونه کارم را انجام می دهم؟ به عقلت رجوع کن خواهی فهمید. دست از ترس من بردار من تو را نه قضاوت می کنم، نه انتقاد. نه عصبانی می شوم و نه ناراحت می شوم. من عشق خالص هستم. تقاضای بخشش را متوقف کن. چیزی برای بخشش وجود ندارد. اگر تو را خلق کرده ام، پر از احساسها، محدودیتها، لذتها، نیازها، ناسازگاریها خلق کرده ام. تو را با اراده آزاد و اندیشه خلق کرده ام. اگر به چیزی که در تو قرار داده ام جواب بدهی، چگونه می توانم تو را سرزنش کنم؟ چگونه می توانم تو را مجازات کنم که چرا اینگونه هستی، اگر من آنم که تو را ساخته ام؟ فکر می کنی، می توانم مکانی برای سوزاندن همه مخلوقاتم که رفتار بد داشته اند ایجاد

کنم؟ چه خدایی این کار را می کند؟

یکی از نامه‌های سینوزا به زبان پرتگالی. او به عبری، پرتگالی، فرانسوی، ایتالیوی، انگلیسی، لاتین، یونانی، هسپانوی، هالندی و آلمانی تسلط و با چند زبان دیگر نیز آشنایی داشت.

به همسالان خود احترام بگذار و آنچه را برای خود نمی خواهی، برای دیگران هم نخواه. تنها چیزی که از تو می خواهم این است. به زنده گی خود توجه کن، هوشیاری رهنمای توست.

محبوب من، این زنده گی نه امتحان است، نه یک قدم در راه، نه یک تمرین و نه مقدمه برای بهشت. این زنده گی در همین جا و همین حال تنها چیزی است که به آن نیاز داری. من تو را کاملاً با اراده آزاد و عقل خلق کرده ام، نه مکافات و مجازاتی، نه گناه و فضیلتی، هیچ کس سابقه پی را ثبت نمی کند. در زنده گی کاملاً آزاد هستی. بهشت یا جهنم؟ من به تو نمی گویم که چیزی بعد از این زنده گی وجود دارد یا نه، اما می توانم یک نکته را به تو بگویم:

طوری زنده گی کن که فرض کن بعد از این زنده گی چیزی نیست. این تنها فرصت برای لذت بردن و دوست داشتن است. بنابراین، اگر بعد از این چیزی وجود نداشته باشد، از فرصتی که به تو داده ام لذت خواهی برد. و اگر وجود داشته باشد، مطمئن باش که نمی پرسم که آیا رفتار درست داشته ای یا اشتباه. من می پرسم. خوش آمد؟ خوش گذشت؟ از چه چیزی بیشتر لذت بردی؟ چی یاد گرفتی؟... به چه حدی از کمال رسیدی؟

دیگر از اعتقاد به من دست بردار. ایمان، فرض و حدس و تخیل است. من نمی خواهم به من ایمان داشته باشی، می خواهم که به خود ایمان داشته باشی. می خواهم وقتی معشوق خود را می بویی، وقتی دختر کوچک خود را لمس می کنی، وقتی سگ خود را نوازش می کنی، وقتی در دریا آبنمایی می کنی، مرا در خود حس کنی. دیگر از تعریف و تمجید من دست بردار، فکر می کنی من چه نوع خدای خودخواهی هستم؟ حوصله ستایش ندارم. خسته شدم از شکرگذاری ات. احساس قدردانی می کنی؟ این را با مراقبت از خود، سلامتی، روابط خود و دنیا ثابت کن. شادی را ابراز کن! این راه ستایش من است. دیگر چیزهای پیچیده را متوقف کن و آنچه را در مورد من آموخته ای یک بار دیگر مرور کن. به چه معجزات بیشتر نیاز داری؟ این همه توضیح؟ تنها چیز که یقیناً

موجود است اینکه تو اینجا هستی و زنده. و این دنیا پر از شگفتی است. پس انسان باش و زنده گی کن. (سپینوزا)

این بود فشرده وُلب ولباب آنچه در برنامه تلویزیونی گفتیم و از محترم زمان ستانیزی شنیدیم و آموختم.

